

Judith Bergman: Francie se rozhodla zatočit se svobodou projevu

- CZ24 News | 5. července 2020

FRANCIE: Soukromé společnosti budou nyní povinny jednat jménem francouzského státu jako myšlenková policie, a pokud jednat nebudou, tak jim budou hrozit vysoké pokuty.

“Pod záminkou boje proti ‘nenávistnému’ obsahu na internetu zavádí zákon Avia systém cenzury, který je jak účinný, tak nebezpečný... ‘nenávist’ je záminka systematicky používaná těmi, kdo chtějí umlčet nesouhlasné názory... Demokracie hodná toho jména by měla být schopná respektovat svobodu projevu.” — Guillaume Roquette, šéfredaktor časopisu *Le Figaro Magazine*, 22. května 2020.

“Co je to vlastně nenávist? Máte právo nemilovat... máte právo milovat, máte právo nenávidět. Jsou to pocity... Do toho se zákonodárství nemá co vměšovat.” — Francouzský spisovatel Éric Zemmour, *CNews*, 13. května 2020.

Žádat soukromé společnosti – nebo vládu – aby jednaly jako myšlenková policie, by se v zemi, která tvrdí, že se řídí demokratickým právem, stávat nemělo. Otázkou bohužel není, zda Francie bude poslední evropskou zemí, která zavede cenzuru na internetu, ale které země budou další na řadě.

13. května 2020 přijal francouzský parlament zákon, který požaduje po online platformách, jako jsou *Facebook*, *Google*, *Twitter*, *YouTube*, *Instagram* a *Snapchat*, aby do 24 hodin odstranily ohlášený “nenávistný obsah” a do jedné hodiny ohlášený “teroristický obsah”. Pokud tak neučiní, dostanou astronomické pokuty až do výše 1,25 milionu eur a v případě opakovaného porušení tohoto zákona až do 4 % z celosvětových příjmů platformy.

Definice “nenávistného” on-line obsahu je, jak je běžné u evropských zákonů namířených proti nenávistným projevům, vymezena velmi široce a zahrnuje “podněcování k nenávisti a urážky na základě rasy, náboženství, etnicity, pohlaví, genderu, sexuální orientace a zdravotního postižení.” Tento zákon je známý jako “zákon Avia” po zákonodárkyni, která jej navrhla.

Tento francouzský zákon byl přímo inspirován německým kontroverzním zákonem o prosazování práva na internetu (*NetzDG*, *Netzwerkdurchsetzungsgesetz*) přijatým v říjnu 2017, který je v úvodu zákona Avia výslovně zmíněn.

“Cílem tohoto návrhu zákona je bojovat proti šíření nenávistných projevů na internetu,” uvádí se v úvodu zákona Avia.

“Nikdo nemůže zpochybnit to, že se v naší společnosti zvyšuje počet nenávistných projevů... útoků na ostatní kvůli jejich původu, náboženství, pohlaví nebo sexuální orientaci... nárazek... [na] nejtemnější hodiny v naší historii... boj proti nenávisti, rasismu a antisemitismu na internetu je ve veřejném zájmu a ospravedlňuje... silná a účinná opatření... tento nástroj [internet] zpřístupňující nám svět a umožňující nám přístup k informacím, ke kultuře a ke komunikaci, se může stát skutečným peklem pro ty, kteří se stanou terčem ‘nenávisti’ a obtěžování lidí skrytých za monitory a pseudonymy. Podle průzkumu provedeného v květnu 2016 považuje 58 % našich spoluobčanů internet za místo, kde se nenávistné projevy vyskytují nejčastěji. Více než 70 % dotázaných tvrdí, že se již s nenávistnými projevy na sociálních sítích setkali. Zejména pro mladší lidi může být kyberšikana zničující... Kupodivu... Bylo podáno jen málo stížností, jen pár vyšetřování bylo úspěšných a bylo vyneseno jen

pár rozsudků – to vše vytváří začarovaný kruh...”

Když francouzská vláda pochopila, že on-line “nenávist” je podle stávajících zákonů obtížně soudně stíhatelná, “je podáváno jen málo stížností, jen málo vyšetřování je úspěšných a byl odsouzený jen zanedbatelný počet pachatelů,” tak se rozhodla, že všelékem na tyto problémy bude cenzura a rozhodla se výkon státní cenzury delegovat na on-line platformy. Soukromé společnosti budou nyní povinny jednat jménem francouzského státu jako myšlenková policie, a pokud jednat nebudou, tak jim budou hrozit vysoké pokuty. Taková právní úprava nutně povede stejně jako v Německu k tomu, že on-line platformy budou při odstraňování nebo blokování všeho, co by mohlo být vnímáno jako “nenávistné”, přehnaně horlivé, aby se vyhnuly pokutám.

Účel zákona Avia se zdá být dvojitý – nejen dosáhnout skutečné cenzury mluveného projevu odstraněním a blokováním online příspěvků, ale zároveň také (nevyhnutelně) využít odstrašujících účinků cenzury na on-line debatu všeobecně. “Lidé si dvakrát rozmyslí, než překročí červenou čáru, pokud vědí, že je vysoká pravděpodobnost, že za to budou pohnáni k zodpovědnosti,” řekla francouzská ministryně spravedlnosti Nicole Belloubet. Z úst členky vlády země, která o sobě stále tvrdí, že je demokratická, zní toto prohlášení zlověstně.

Když francouzský prezident Emmanuel Macron poprvé pověřil přípravou tohoto zákona skupinu vedenou právníčkou a političkou Leticíí Avíí, byl jeho návrh kritizován několika skupinami a organizacemi. Francouzská Národní poradní komise pro lidská práva (*Commission nationale consultative des droits de l'homme*) kritizovala návrh zákona kvůli zvýšení rizika cenzury a organizace *La Quadrature du Net* (Kvadratura sítě), která bojuje proti cenzuře a dohledu na internetu, varovala: “Krátké lhůty pro odstranění a velké pokuty za nedodržení předpisů motivují platformy k rychlému odstranění obsahu.” Podle londýnské organizace *Article 19* (Článek 19) hájící svobodu projevu tento zákon ohrožuje svobodu projevu ve Francii. Právní referentka organizace *Article 19* Gabrielle Guillemin řekla:

“Zákon Avia umožní francouzskému státu účinně pověřit on-line cenzurou dominantní technologické společnosti, od nichž se očekává, že budou při rozhodování o tom, co je “zjevně nezákonný” obsah, jednat jako žalobce i soudce. Zákon se vztahuje na nesmírně širokou škálu obsahu, takže to skutečně nebude vždy lehké a přímočaré rozhodování.”

“Vzhledem k časové tísní, během které musí společnosti reagovat, můžeme očekávat, že se budou při svém rozhodování o tom, zda je obsah legální nebo ne, mýlit. Budou se muset uchýlit k použití filtrů, které nevyhnutelně povedou k rychlému odstraňování obsahu.”

“Francouzská vláda ignorovala obavy skupin hájících digitální práva a svobodný projev a výsledkem bude likvidace svobody projevu na internetu ve Francii.”

Schválený zákon se setkal ve Francii s vlnou kritiky. Šéfredaktor časopisu *Le Figaro Magazine* Guillaume Roquette 22. května 2020 napsal:

“Pod záminkou boje proti ‘nenávistnému’ obsahu na internetu zavádí zákon Avia systém cenzury, který je jak účinný, tak nebezpečný... ‘nenávist’ je záminka systematicky používaná těmi, kdo chtějí umlčet nesouhlasné názory.”

“Tento zákon je nebezpečný, protože podle právníka François Sureaua ‘kriminalizuje... myšlení.’ Je to nebezpečné... protože deleguje regulaci veřejné debaty na internetu na americké nadnárodní společnosti... Demokracie hodná toho jména by měla být schopná respektovat svobodu projevu.”

Jean Yves Camus v článku v časopisu *Charlie Hebdo*, nazval zákon “placebem v boji proti nenávisti” a zdůraznil, že “hysterické zaměření na online nenávist” maskuje skutečné nebezpečí:

“Nebyla to on-line nenávist, která zabila Ilana Halimiho, Sarah Halimi, Mireille Knoll, oběti zavražděné teroristy v supermarketu Hypercacher, v divadle Bataclan a v redakci časopisu *Charlie Hebdo*, byl to antisemitismus a islamismus... A kdo určí, co je nenávist a co je oprávněná kritika? Právě byla otevřena Pandořina skříňka... Budeme svědky pomalého, ale neúprosného pochodu k digitálnímu jazyku, který je zglajchšaltován politickou korektností a definován aktivními menšinami.”

“Co je to vlastně nenávist?” [ptá se](#) francouzský spisovatel Éric Zemmour rétoricky. “Nevíme! Máte právo nemilovat... máte právo milovat, máte právo nenávidět. Jsou to pocity... Do toho se zákonodárství nemá co vměšovat.”

Nicméně to je přesně to, co zákony zabývající se nenávistnými projevy dělají, ať už v digitální nebo nedigitální sféře. Žádat soukromé společnosti – nebo vládu – aby jednaly jako myšlenková policie by se v zemi, která tvrdí, že se řídí demokratickým právem, stávat nemělo.

Otázkou bohužel není, zda Francie bude poslední evropskou zemí, která zavede cenzuru na internetu, ale které země budou další na řadě.

Judith Bergman je komentátorka, právnička, politická analytička